

VLĂDICA NICOLAE COLAN (1936–1957)
– MOMENTE DIN ACTIVITATEA SA DE LA CLUJ –

ALEXANDRU MORARU

În urma trecerii la cele veșnice a episcopului Nicolae Ivan¹, Scaunul Eparhial de la Cluj a fost ocupat de către profesorul și rectorul de la Academia Teologică „Andreiană” din Sibiu, Nicolae Colan².

Cu pregătire temeinică în țară și străinătate, și-a găsit încă de tânăr locul bine meritat în domeniul pregătirii teologice academice; înfăptuirile sale pe tărâm teologic, științific, cultural, național, noblețea sufletească și ținuta morală l-au îndreptățit să urce pe înalte trepte bisericești: diacon, preot (celib), Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului (1936–1957), apoi arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Transilvaniei (1957–1967), când a trecut la Domnul³.

¹ NICOLAE VASIU, IOAN BUNEA, *Episcopul Nicolae Ivan, ctitorul reînviatai Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului*, Cluj-Napoca, 1985, 425 p.

² Vezi, îndeosebi, ALEXANDRU MORARU, *La răscruce de vremi o viață de om: Nicolae Colan, episcopul Vadului, Feleacului și Clujului (1936-1957), după documente, corespondență, însemnări, relatări, impresii*, Cluj-Napoca, 1989, 631 p.; xxx *Omagiu mitropolitului Nicolae Colan (1893-1993)*, Cluj-Napoca, 1995, 223 p.

³ Iată câteva aspecte ale vieții și activității sale: S-a născut la 28 noiembrie 1893, în Araci (fost Arpătac, jud. Covasna); a urmat studii în satul natal (șase clase primare), la Colegiul „Szőkely Miko” din Sfântul Gheorghe; liceul „Andrei Șaguna” din Brașov (1907-1914); Institutul Teologic din Sibiu (1914-1917), cu Absolutoriu în 1919; Facultatea de Litere a Universității din București (cu licență în 1920); secretar arhiepiscopesc la Sibiu (1920-1921); profesor la Noul Testament la Academia Teologică „Andreiană” din Sibiu (1922-1936) și rector al acesteia (1928-1936); membru în diferite asociații laice și bisericești; redactor al *Revistei Teologice* (1923-1936); fondator și redactor al revistei *Viața Ilustrată* din Sibiu – Cluj (1934-1940); diacon și preot celib (1934); protopop (1935); ales episcop al Clujului (26 aprilie 1936), hirotonit la Sibiu în 31 mai și înscăunat la Cluj în 29 iunie 1936; a îndurat prigoana horthistă (1940-1945); a dat ființă colecțiilor bisericești: „Cărțile vieții” (1937) și „Venii de luați lumină” (1941); a tipărit *Noul Testament* în două ediții (1942 și 1945); ministru al Educației Naționale, Cultelor și Artelor (1938-1939); membru de onoare (1942) și membru activ (în 1945) al Academiei Române (în locul diplomatului Nicolae Titulescu); arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Transilvaniei (1957-1967); a publicat cărți, studii, articole, pastorale, cuvântări, conferințe, traduceri, note, recenzii ș.a., în diferite periodice ale vremii; între acestea amintim: *Sfântul Pavel către Filimon. Creștinismul și sclăvia*, Sibiu, 1925, 34 p.; *Hristos și viața omenească*, de F. W. Foerster (traducere din limba germană), I, Sibiu, 1925 și II, 1926; *La luptă dreaptă. Un capitol de strategie misionară*, Sibiu, 1926, 43 p.; *Biblia și intelectualii*, Sibiu, 1929, 78 p.; *Cartea Sf. Ap. Pavel către Efeseni*, Sibiu, 1929; *Medalioane*, Cluj, 1940, 119 p.; *Omul cel nou*, de Emil Fiedler (traducere din

Episcopul Nicolae Colan, 1936

În cele de mai jos vom prezenta doar câteva momente de seamă din perioada episcopatului său de la Cluj.

Pe tărâm administrativ-bisericesc și în vremea lui Nicolae Colan, Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului a avut sub jurisdicția sa: protopopiate⁴, parohii⁵, cu filiile lor, și mănăstiri⁶.

În viața bisericească a acestei Episcopii din perioada păstoririi lui Nicolae Colan (1936-1957), se pot distinge cinci etape, ca de altfel și în celelalte sectoare, cultural și economic, etape ce reflectă, de fapt, situația politico-socială de atunci a țării noastre.

În cursul anului 1937 a fost întemeiată Episcopia Maramureșului, cu sediul la Sighet; din jurisdicția Eparhiei Clujului au trecut atunci sub cea a Eparhiei Maramureșului, Protopopiatul Cetatea de Piatră, precum și cel al Maramureșului; de amintit că Episcopia Maramureșului a fost desființată de către regimul comunist de la noi în cursul anului 1948.

În prima etapă a păstoririi vlădiciei Nicolae Colan (1936-1940), viața bisericească a Eparhiei Clujului își avea un curs normal; rănilor primului război mondial au fost aproape să se vindece, criza economică a țării deja se sfârșise.

În aceste condiții favorabile, ierarhul Nicolae Colan a desfășurat o intensă activitate în Eparhia sa, sprijinit îndeaproape de vrednici colaboratori⁷. În această etapă se cunosc frumoase realizări: ridicări de noi lăcașuri de cult, grijă deosebită față de lăcașurile de cult monumente istorice, renovări ale acestora, înălțări de monumente în cinstea eroilor Neamului, construiți de case parohiale etc. Aceste împliniri se datorează faptului că vlădica Nicolae Colan a fost mereu în legătură cu preoții și credincioșii săi: cu ocazia sfințirilor sau resfințirilor de biserici, în vizite canonice sau cu prilejul altor întâlniri bisericești, prin Pastoralele de Crăciun și de Paști și prin anumite Circulare care înseamnă

limba germană), Cluj, 1941, 149 p.; *Sfântul Pavel. Din problemele vieții creștine*, de Eugène Fay (traducere din limba franceză); *Biserica și unitatea limbii românești*, București, 1945; *În legături*, Cluj, 1946, 92 p.; au fost tipărite postum: *Pastorale*, Ed. îngrijită de Pr. Dorel Man, Cluj-Napoca, 1995, 283 p.; *Teologie și spiritualitate ortodoxă. Studii, articole, traduceri*, Ed. îngrijită de Pr. Dorel Man, Cluj-Napoca, 1998, 234 p.; a trecut la cele veșnice în 15 aprilie 1967 – Cf. MIRCEA PĂCURARIU, *Dicționarul Teologilor Români*, Ed. a II-a, București, Editura Enciclopedică, 2002, pp. 112-113.

⁴ Între anii 1936-1940 Eparhia Clujului avea sub jurisdicția sa un număr de 15-16 protopopiate; între anii 1940-1944 erau opt protopopiate din Eparhia Clujului, cinci protopopiate din Eparhia Oradiei; din Eparhia Maramureșului, la început cinci, apoi două protopopiate; din Secuime au rămas în Ungaria trei protopopiate, de sub jurisdicția Arhiepiscopiei Sibiului, și care au fost desființate de autoritățile maghiare; din toamna anului 1944 Eparhia Clujului a avut 16 protopopiate, iar după împărțirea administrativă a țării în regiuni și raioane, această Eparhie avea sub jurisdicția sa următoarele protopopiate: Aiud, Beclean, Bistrița, Câmpeni, Cluj, Dej, Gherla, Huedin, Năsăud, Tg. Lăpuș, Turda și Vișeu. – Cf. *Actelor Adunărilor Eparhiale ale Vadului, Feleacului și Clujului, secția bisericească, ținute între anii 1936-1957*.

⁵ Între anii 1936-1940, erau peste 400 de parohii cu filiile lor; între anii 1940-1944, numărul lor a variat între 174-184 parohii cu filiile lor, din eparhia Clujului; la început 110 parohii, apoi 106 cu filiile lor din Eparhia Oradiei; la început 87 parohii, apoi 28, cu filiile lor din Eparhia Maramureșului, la început 61 de parohii cu filiile lor, apoi numărul lor a scăzut aproape la jumătate, în Secuime; între anii 1944-1957 de la peste 400 la peste 600 parohii cu filiile lor. Vezi *Actele Adunărilor Eparhiale ale Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului, secția bisericească, între anii 1936-1957*.

⁶ Între anii 1936-1940 au existat mănăstiri la: Rohia, Toplița, Piatra Fântânelor, Râpa Râmeț, Cluj, Alba Iulia, Baia de Arieș, Ciucea – Leurda, Nicula, Moisei, Poșaga de Jos, Dragomirești, Strâmbu – Dej, Petriș – jud. Mureș; cu timpul, unele dintre acestea au ajuns sub jurisdicția altor Eparhii sau și-au încetat existența. – Cf. *Actele Adunărilor Eparhiale ale Vadului, Feleacului și Clujului, secția bisericească, ținute între anii 1936-1957*; Vezi și preotul [IOAN] BUIU, „Reorganizarea mănăstirilor din Eparhie”, în *Renașterea*, XXIV (1946), nr. 26-27, pp. 8-9.

⁷ Dintre colaboratorii apropiați ai episcopului Nicolae Colan, de la Centrul Eparhial, amintim pe: Prot. dr. Sebastian Stanca, Prot. dr. Vasile Sava, Prot. Laurențiu Curea, Prot. Ioan Goron, Prot. Valeriu Matei, Prot. Vasile Bogdan, Prot. dr. Ioan Moldovan, Prot. dr. Iuliu Goșescu, Prot. Pavel Șendrea, Prot. Sabin Truția, Prot. Ioan Buiu, Prot. Augustin Faur, Prot. Ioan Rușdea, Prot. Constantin Hașcău, Prot. Octavian Bodea ș.a.

tot atâtea predici, tot atâtea „cuvinte” de hrană duhovnicească pentru clericii și păstoriții săi; pentru acestea, episcopului Nicolae Colan adesea i s-a spus că a fost „Ierarhul poporului”; le-a cunoscut viața și a trăit-o împreună cu ei, le-a intuit și le-a simțit gândurile, întristările și bucuriile lor.

Cea de-a doua etapă (1940-1944), perioada robiei, a fost cea mai tristă din întreaga istorie a acestei Eparhii. În urma Dictatului de la Viena (30 august 1940), în teritoriul Eparhiei Clujului rămas în România (dincolo de Feleac), Episcopul Nicolae Colan a înființat un *Vicariat Ortodox* cu sediul la Alba Iulia (aparținător Episcopiei Clujului), care a dăinuit între anii 1940-1945; în această perioadă numărul clerului și al credincioșilor din întreaga Eparhie a început să scadă simțitor, mai cu seamă în urma refugiului lor în România⁸. Dictatul „a avut urmări nefaste asupra întregii vieți religioase de aici; ea s-a desfășurat aproape numai între zidurile bisericilor, dată fiind atmosfera ostilă a «stăpânirii străine» față de Biserica noastră. În această etapă, vlădica Nicolae Colan a avut de înfruntat multe greutăți din partea stăpânirii horthyste, între care și actul de recrutare pentru front, linia I, [act neîndeplinit], unicul de acest gen din Europa (în 1941). În aceste condiții grele a știut să conducă ca un iscusit cărmaci destinele Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, precum și ale Neamului nostru de aici; ... a fost oprit, de nenumărate ori, de a face vizite canonice în marea sa Eparhie; a fost interzisă apariția unor periodice bisericești de sub conducerea sa; ... a suferit alături de familiile clericilor și credincioșilor expulzați, deținuți sau uciși de bandele horthyste; s-a întristat de cei trecuți cu forța la altă confesiune. Îndeosebi, în părțile românești secuizate n-a fost localitate cu populație românească în care horthystii să nu fi desfășurat cea mai sălbatică teroare împotriva credincioșilor noștri”; din statisticile Episcopiei Clujului „rezultă că, mai ales în cursul anilor 1940-1941, din cele peste 50 de parohii românești din Secuime, într-un număr de opt, majoritatea credincioșilor noștri au fost siliți să treacă la diferite confesiuni maghiare: 1) în *Cernatul de Jos* (201 suflete – au mai rămas două familii); 2) *Aita Mare* (257 suflete – au mai rămas 36 suflete); 3) *Aita Medie* (423 suflete – au mai rămas 3 suflete); 4) *Bățanii Mari* (468 suflete – au mai rămas șase familii); 5) *Chichiș* (545 suflete – au mai rămas familii); 6) *Lisneu* (584 suflete – au mai rămas 18 familii); 7) *Ozun* (778 suflete – au mai rămas 50 de familii); 8) *Sf. Gheorghe* (2119 suflete – au mai rămas 40-50 de suflete); în afară de acestea, în alte opt parohii majoritatea credincioșilor noștri au fost forțați să treacă la alte confesiuni: 1) *Biborțeni* (89); 2) *Porumbenii Mari* (191); 3) *Băcel* (605); 4) *Baraolt* (265); 5) *Bicsad* (1491); 6) *Căpeni* (217); 7) *Comolău* (212); 8) *Micfalău* (1528); un număr de trei biserici au fost dărâmate total: *Biborțeni*, *Căpeni*, *Comolău*; ... câte ... o biserică a fost distrusă în parte în: *Cernatul de Jos*, *Aita Medie*, *Belini*, *Bicsad* și *Ozun*; o biserică a fost luată în stăpânire de romano-catolici: *Chichiș*; aproape toată averea bisericească din această zonă a fost confiscată sau sechestrată, iar din 26 de parohii nu s-a reușit să se primească nici un fel de informație”. În urma Dictatului, aproximativ 280.000 de clerici, intelectuali și credincioși români s-au refugiat ori au fost expulzați cu forța în România; între clericii de seamă mai amintim pe: episcopul dr. Nicolae Popoviciu al Oradiei, episcopul dr. Vasile Stan al Maramureșului, pr. prof. dr. Isidor Todoran, prof. dr. Gheorghe G. Stănescu și prof. dr. Vasile Petrașcu, ultimii trei cadre didactice la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj ș.a.; unii clerici și credincioși ortodocși români au fost uciși în mod bestial, între care pomenim: protopopul Aurel Munteanu din Huedin, jud. Cluj, preotul Traian Costea împreună cu alți credincioși din satul Treznea, jud. Sălaj; în localitatea Ip, precum și în cele din jur, jud. Sălaj, au fost uciși în mod bestial peste 200 de români: copii, tineri, femei, bărbați, vârstnici; în Mureșenii de Câmpie, jud. Cluj, au fost masacrați 11 români în frunte cu preotul Andrei Bujor împreună cu familia sa; de asemenea, preotul

⁸ Între cei care au rămas „la datorie” în Centrul Eparhial din Cluj, în perioada 1940-1944, pomenim pe: Episcopul Nicolae Colan, Prot. dr. Vasile Sava, Prot. Laurențiu Curea, Prot. Ioan Goron, casierul Prot. Ioan Cioara, șefii de birou Arhid. Vasile Bogdan și Prot. Valeriu Matei (plecat din 1942 ca protopop al Ungurașului) ș.a.; de la catedrală: Pr. Florea Mureșan, Pr. Teodor Ciceu și diac. Grigorie Țurcan; s-au refugiat în România, din motive obiective, cons. referent Prot. dr. Sebastian Stanca, Pr. Nicodim Belea – de la Catedrala din Cluj, arhivarul Pr. Ion Nicoară, exactorul (inspector financiar) Pavel Dab, Diac. Anatolie Scurtu, Diac. Sever Suciș și cântărețul Emanoil Țifrea.

⁹ ALEXANDRU MORARU, *Scurt istoric al Eparhiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului, 1921-2006*, Ediția a II-a, Cluj-Napoca, Editura Renașterea, 2006, pp. 65-66.

Grigorie Danci din Luna de Sus, jud. Cluj, preotul Andrei Jebeleanu din Periam, jud. Timiș, ș.a.; în paralel, bande hortyste sprijinite de autoritățile ungurești au dărâmat o seamă de biserici românești și anume: bisericile ortodoxe din Vârghiș, Biborțeni, Racoșul de Sus, Boroșneul Mare, Herculan, Doboșeni, Filia, Comolău, Căpeni, toate din jud. Covasna; de asemenea, bisericile ortodoxe din: Ocland, Crăciunel, Borsec, Sânmărtin toate din jud. Harghita; bisericile ortodoxe din Pănet și Bistra, jud. Mureș; în același timp bisericile greco-catolice din: Merești, Ditrău, Aldea, Mărtiniș, toate din jud. Harghita; zeci de biserici românești au fost devastate sau pângărite precum: Bățanii Mari, Micfalău, Chichiș, Bixad, Lisneu, Bicalău, Baraolt, Sântiulunca, Popăuți, Cernatul de Jos, Ozun, Sita Buzăului, Iarăș, Sfântu Gheorghe, Belini, Mărtănuș, Zăbala, Bodoș, toate din jud. Covasna (ortodoxe); bisericile ortodoxe din: Bodogaia, Cristur, Odorhei, Gheorghieni, Petecu, Corbu, Toplița, Tulgheș, Praid, toate din jud. Harghita; bisericile greco-catolice din: Ghelnița, Poian, Lisneu, Miercurea-Ciuc, toate din jud. Covasna; de asemenea, cele din: Joseni, Ciucsângiorgiu și Lăzărești, toate greco-catolice; în același timp, și alte biserici ortodoxe din diferite județe din Transilvania și anume: Arini, jud. Brașov; Lunca, Sângerul de Pădure și Deda, toate din jud. Mureș; bisericile ortodoxe din Satu Mare și Lazuri, jud. Satu Mare, ș.a.; o seamă de biserici ortodoxe au fost închise și sigilate și anume cele din: Bodoș, Aita Mare, Aita Medie, Aita Seacă, Poiana Sărată, Zăbala, toate în jud. Covasna, Porumbenii Mari, Jimbor, Lupeni, Ungheni, Vidacutul Român, Frumoasa, Ghimeș, Făget, Tulgheș, toate din jud. Harghita; Teaca, jud. Bistrița-Năsăud; bisericile ortodoxe din Băiuț, Carei, Urmașii lui Horea, Ianculești, Ratmaior, coloniile Marna, Valea lui Mihai, Simian, Tășnad, Tiriam, toate din fostul jud. Sălaj; Sighet, Cornești, Ferești, Ocna Șugatag, Remeți, Rona de Sus, Sarvasău, Cicei, Valea Porcului, Bixad, Virișmort, Cămara, Borșa I, II, III, Cuhea, Dragomirești, Poienile de sub Munte, Ruscova, Vișeu de Sus și de Jos, toate din jud. Maramureș; Bercu, Bixad, Bagoș, Sângeni, Tarna, Tur, Peleș, toate din jud. Satu Mare; Scărișoara Nouă, jud. Bihor, ș.a.; au căzut pradă vandalismului hortyst un mare număr de cimitire românești, îndeosebi fiind distruse crucile ori șterse numele de pe ele, pentru ca așa să dispară orice urmă românească din Transilvania; în același timp au fost desființate zeci de parohii românești, iar pentru ca preoții să fie mai ușor de alungat din parohiile lor au fost „deposedați” de casele parohiale, în total un număr de 109; este vorba despre 11 în jud. Cluj, 17 în jud. Sălaj, 12 în jud. Satu Mare, 13 în jud. Mureș, 29 în fostul județ Someș, 12 în fostul jud. Năsăud, 10 în fostul jud. Trei Scaune și una în jud. Bihor; în unele localități din Transilvania au fost răpite și sesiile parohiale; în multe parohii români au fost forțați să treacă și la alte confesiuni maghiare; în cadrul acestor acțiuni s-a înscris și maghiarizarea numelor românești (localități, străzi, persoane); apoi, introducerea obligatorie a limbii maghiare în școlile românești; au fost interzise vizitațiile canonice ale episcopului Nicolae Colan, publicațiile românești laice și bisericesti ș.a.¹⁰.

De asemenea, mai cunoaștem că „Statul maghiar a înființat pentru ortodocșii maghiari din secuime, precum și pentru restul țării, o Eparhie ortodoxă maghiară, care, între altele, avea scopul de a atrage credincioșii ortodocși români sub jurisdicția sa și de a-i deznaționaliza”¹¹.

În cea de-a treia etapă (1944-1947), „Nicolae Colan desfășoară o intensă activitate, în vederea redresării situației Eparhiei Clujului, devenită critică, în urma ocupației horthyste, precum și din cauza celui de-al doilea război mondial. Se cunosc din această perioadă numeroase îndemnuri din partea ierarhului Nicolae Colan, în vederea reparării lăcașurilor de cult (afectate de urgie în etapa 1940-1944); au început să se înalțe biserici noi, să se facă alte clădiri aparținătoare Bisericii noastre, au luat ființă școli confesionale; Școala de cântăreți bisericesti revine de la Alba Iulia la Cluj, iau ființă Liceele Ortodoxe de la Cluj; se ridică internate pentru acestea; se acordă ajutoare pentru parohiile sărace, pentru văduve și orfanii de război; se intensifică vizitele canonice; au loc mai multe sfințiri de biserici, conferințe preoțești, reapar sau apar noi publicații bisericesti”¹².

¹⁰ Cf. ALEXANDRU MORARU, *Biserica Ortodoxă Română între anii 1885-2000. Biserică, Națiune, Cultură*, vol. III, tom. I, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2006, pp. 650-660.

¹¹ ALEXANDRU MORARU, *Scurt istoric...*, p. 67.

¹² *Ibidem*, p. 67.

Episcopul Nicolae Colan la sosirea în gara din Cluj, 28 iun 1936

Ultima perioadă petrecută la Cluj a fost cuprinsă între anii 1947-1957: „Pe lângă înălțarea de noi biserici, refacerea sau repararea altora, au loc reînființări de parohii în întreaga Eparhie la cererea credincioșilor noștri, crearea de noi protopopiate, este terminat iconostasul Catedralei Ortodoxe Române din Cluj, precum și pictarea altarului și a naosului acesteia; a luat ființă Școala de cântăreți bisericești și Seminarul Teologic Ortodox Român din Cluj, pentru pregătirea personalului de cult; au avut loc numeroase vizite canonice, sfințiri de biserici, conferințe preoțești și de orientare; s-au dat circulare în care credincioșii noștri au fost călăuziți către desăvârșirea creștină și spre o credincioasă slujire a Patriei ș.a.”¹³.

Episcopul Nicolae Colan a avut la Cluj și împliniri pe *tărâm cultural*; pentru vechiul *Institut Teologic Ortodox* din Cluj¹⁴, vlădica Nicolae Colan a luat inițiativa ridicării unui nou internat, în curtea Academiei; înălțarea clădirii a durat în perioada iulie 1938 – noiembrie 1939; inaugurarea noului internat a avut loc în 5 noiembrie 1939, zi în care a fost târnosit și Paraclisul acestei Școli teologice; la aceste importante evenimente din Eparhia Clujului, pe lângă vlădica Nicolae

Colan a asistat, ca invitat, episcopul unit Iuliu Hossu, doi miniștri de la București (Petre Andrei și Traian Pop), cadrele didactice și studenții Academiei Teologice Ortodoxe din Cluj, consilieri eparhiali, autorități locale de stat ș.a.¹⁵; de arătat că vlădica Nicolae Colan a fost mereu în ajutorul cadrelor didactice și ale studenților teologi, creându-le condiții optime de studiu.

Dintre profesorii de seamă¹⁶ ai acestei Școli Teologice, pomenim pe: Arhid. Prof. dr. Ioan Vască (fost rector), Pr. Prof. dr. Andrei Buzdug, diac. Prof. dr. Ioan Pașca (fost rector), Prof. dr. Gheorghe Stănescu, Prof. dr. Vasile Petrașcu, Pr. prof. dr. Isidor Todoran, Episcopul Nicolae Colan, Diac. Dr. Nicolae Balca, Pr. prof. Dr. Gheorghe Barna, Diac. Prof. dr. Ioan Zăgrean, Pr. Prof. dr. Alexandru Filipașcu, Pr. Prof. Ioan Pop ș.a.¹⁷; păcat însă că, în iunie 1952, Institutul Teologic Ortodox din Cluj a fost desființat de regimul comunist din România acelor vremi, în locul acesteia luând ființă, așa după cum s-a mai spus, în toamna anului 1952, o *Școală de Cântăreți Bisericești*, apoi *Seminarul Teologic*, ultimul ce dăinuiește până în zilele noastre¹⁸.

Sub episcopul Nicolae Colan și-a continuat activitatea *Școala de cântăreți bisericești* (pentru pregătirea cântăreților de strană), întemeiată în 1937 la Nușeni, azi jud. Bistrița Năsăud, mutată după Dictat la Alba Iulia, iar în 1945 la Cluj; a ființat aici până în 1948, când a fost desființată prin reforma învățământului din acest an (din țara noastră)¹⁹.

¹³ *Ibidem*, p. 67.

¹⁴ ALEXANDRU MORARU, *Învățământul Teologic Universitar Ortodox din Cluj (1924-1952)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1996.

¹⁵ „Praznicul Eparhiei noastre”, în *Renașterea*, XVII (1939), nr. 45, p. 1; „Sfințirea Paraclisului și inaugurarea noului local al Academiei Teologice”, în *Renașterea*, XVII (1939), nr. 46, pp. 1-3.

¹⁶ Între profesorii suplinitori din această perioadă, amintim: Prot. dr. Vasile Sava, Pr. Ilarion V. Felea, Prot. Ion Goron, Pr. Florea Mureșan, Pr. Emil Nicolescu, Pr. Simion Curea, Dr. Eugen Nicoară, Dr. Liviu Telea, Dr. Liviu Pop – medici.

¹⁷ În afară de profesorii amintiți, au mai funcționat, în învățământul teologic superior de la Cluj, între alții și: Pr. Prot. dr. Titus Țifu, suplinitor Pr. Victor Ienciu, suplinitor Pr. Conf. dr. Petru Popovici, Diac. Conf. Ioan T. Brie, Conf. dr. Mihail Dan, Pr. lect. Ioan Bunea, Pr. lect. Augustin Faur, Pr. lect. V. Rusu, Pr. asist. Vasile Bondrea, Diac. asist. I. V. Spiridon, Diac. asist. Leon Bândilă, Diac. asist. Liviu Buzdug, Pr. Gheorghe Noveanu – duhovnic, Dr. V. Ciubotaru – medic.

¹⁸ ALEXANDRU MORARU, *50 de ani de învățământ teologic seminarial ortodox în Cluj (1952-2002)*, Cluj-Napoca, 2002.

¹⁹ FLORIAN GEOMOLEAN, „De la școala de cântăreți bisericești a Eparhiei, din Nușeni”, în *Renașterea*,

Tot vlădica Nicolae Colan a întemeiat, în anul școlar 1944–1945, un *Liceu ortodox mixt* de băieți și fete la Cluj²⁰, care, mai apoi, a fost bifurcat în Liceul ortodox de băieți „Mitropolitul Simion Ștefan” și Liceul ortodox de fete „Doamna Stanca”; și acest liceu a fost desființat în anul 1948.

De amintit că, până în anul 1948, s-a predat și Religia în școlile primare și secundare, crescând, astfel, generații de tineri în duhul Bisericii răsăritene²¹.

În *Tipografia eparhială*, întemeiată încă din 1926 au apărut cărți de valoare ale cadrelor didactice de la Școlile Teologice din Cluj, manuale școlare, revistele *Renașterea* și *Viața Ilustrată*, *Calendarul eparhial* (carte) și cel de perete, cărți de rugăciune ș.a.; au sporit cărțile și obiectele din *Biblioteca eparhială* și din *Muzeul eparhial*; s-a pus mare preț pe rânduirea documentelor în *Arhiva eparhială*²².

Pe *tărâm economic* veniturile Eparhiei Clujului au sporit an de an, prin donații, din partea diferiților credincioși, ale Patriarhiei Române, ale unor Eparhii din țară, ori de la Ministerul Cultelor; din aceste donații s-au acordat ajutoare materiale parohiilor sărace, pentru renovări ori înălțări de lăcașuri de cult și de case parohiale ș.a.²³

În latura *misionar-socială*²⁴, în perioada 1936-1946 s-au acordat numeroase și consistente

XVII (1939), nr. 30-31; VASILE SAVA, „Episcopul Nicolae Colan în scaunul vlădicesc”, în *Viața Ilustrată*, XI, (1944), nr. 1, p. 5-7; Idem, „P.S. Episcopul Nicolae Colan ca organizator de așezăminte”, în *Renașterea*, XXIV (1946), nr. 26-27, p. 2; I. BRIE, „Școala de cântăreți bisericești, Cluj”, în *Renașterea*, XXVI (1948), nr. 37-40, pp. 3-4.

²⁰ Idem, *Scurt istoric...*, p. 72.

²¹ *Ibidem*, pp. 72-73.

²² *Ibidem*, pp. 73-75.

²³ *Ibidem*, pp. 75-79.

²⁴ Referitor la această problemă, reproducem mai jos o analiză dintr-o publicație a noastră:

„Activitatea filantropică în Eparhia Clujului a continuat și sub vlădica *Nicolae Colan* (1936-1957).

De pildă, în cursul anului 1936, caritatea creștină a cunoscut un progres față de anul anterior; din Raportul Secției bisericești, rezultă următoarele: «Avem în eparhie 9546 († 191) văduve, 8029 (-129) orfani, 4116 săraci avizați de caritatea publică. Fonduri speciale pentru împărțirea de ajutoare avem în 18 parohii, în sumă totală de 11.820 lei. Danii ocazionale s-au adunat în 55 parohii: în bani 104.242 lei († 141), precum și bucate și haine. Banii aceștia s-au distribuit împreună cu alte alimente și vestimente în 83 parohii la 1427 († 340) credincioși lipsiți. 409 preoți au cercetat 15.691 († 1720) bolnavi.»

Raportul Secției bisericești pe anul 1937 arată că filantropia creștină a cunoscut din nou un progres față de anul precedent; în raport s-a arătat, între altele: «Avem în eparhie 9522 (-24) văduve, 7852 (-177) orfani, 4272 săraci avizați de caritatea publică. Fonduri speciale pentru împărțirea de ajutoare avem în 29 parohii, în sumă totală de 103.985 lei. Danii ocazionale s-au adunat în 56 parohii, în sumă totală de 166.329 lei († 62.087), precum și bucate și haine. Banii aceștia s-au distribuit împreună cu alte alimente și vestimente în 66 parohii, la 1500 († 73) credincioși lipsiți. 400 preoți au cercetat 15.889 († 192) bolnavi.»

Pe anul 1938, Asistența socială din Eparhia Clujului a cunoscut din nou un progres față de anii anteriori; din Raportul Secției bisericești reiese că: «Avem în eparhie 8704 (-99) văduve, 7236 (-184) orfani, 3655 săraci avizați de caritatea publică. Fonduri speciale pentru împărțirea de ajutoare avem în 33 parohii († 4), în sumă totală de 47.513 lei. Danii ocazionale s-au adunat în 55 parohii; în bani 260.390 lei († 95.461), precum și bucate și haine. Banii aceștia s-au distribuit împreună cu alte alimente și vestimente în 55 parohii la 1758 († 294) credincioși lipsiți. 396 preoți au cercetat 14.297 bolnavi († 14).»

În curgerea anului 1939, din Raportul Secției bisericești reiese că asistența socială arată astfel: «Avem în eparhie 8815 văduve († 111), 7324 († 88) orfani și 390 săraci avizați de caritatea publică. Fonduri speciale pentru ajutorarea lor avem în 45 parohii († 12). S-au dat ajutoare în bucate și îmbrăcăminte în 78 parohii, precum și bani în sumă de 181.193 lei, la 1427 credincioși. Preoții au cercetat 13.451 bolnavi.»

În Raportul Secției bisericești pe 1940, referitor la Asistența socială se arată: «Avem în eparhie 8700 văduve († 74), 7169 orfani († 155) și 3900 săraci avizați la caritatea publică. Fonduri speciale pentru ajutorarea lor avem în 53 parohii († 8). S-au dat ajutoare în bucate și îmbrăcăminte în 114 parohii, precum și bani în sumă de 402.358 lei, la 2787 de credincioși. Preoții au cercetat 13.332 bolnavi.»

După Dictatul de la Viena din 30 august 1940 au avut de suferit și acțiunile Bisericii noastre în domeniul asistenței sociale; cu toate acestea, Centrul eparhial Cluj a căutat ca opera caritativă să se mențină și în 1941 la nivelul anului 1940; în cursul anului 1941 în Fondul de asigurare al Eparhiei erau 34691.51 Pengö.

Secția bisericească a Eparhiei Clujului a raportat pe anul 1942 că asistența socială «s-a desfășurat în cadre modeste. În Eparhia Cluj s-au cheltuit în acest scop 2179.66 Pengö.»

ajutoare materiale văduvelor, orfanilor și săracilor; după ce stăpânirea comunistă a ajuns și la noi, Biserica n-a mai avut dreptul oficial să desfășoare activitate filantropică în sânul neamului românesc; acțiunea de caritate creștină s-a desfășurat prin intermediul Eparhiilor, prin lăcașurile de cult, ori prin contacte dintre cler și credincioșii în lipsuri, necazuri și suferință.

Cu toate greutățile întâmpinate de vlădica Nicolae Colan, din partea unor etnii din Transilvania, el a trecut peste orice piedici și a avut strânse *relații ecumenice*²⁵, cu reprezentanții unor culte religioase de aici; se cunosc relațiile de amicitie cu episcopul greco-catolic Iuliu Hossu și cu episcopul reformat Vászárhelyi János; relații bune și-a statornicit ierarhul Nicolae Colan și cu reprezentanții Bisericii Romano-Catolice și cu cei ai Bisericii Unitariene; pe plan extern, cu patriarhul Alexei al Moscovei și al întregii Rusii, cu Nicolae, mitropolitul Krutițelor și Colomenei, cu patriarhul Kiril al Bulgariei și cu mitropolitul bulgar Nicodim de Sliven; de asemenea, cu diferite personalități bisericesti din lumea apuseană.

* * *

Ierarh de frunte, condeier, teolog, patriot luminat, ecumenist, vlădica Nicolae Colan se înscrie între personalitățile de seamă ale creștinismului românesc, ridicând punți de legătură între culte și etnii, în folosul Bisericii și Națiunii noastre, pe care le-a slujit cu jertfelnicie și devotament.

ABSTRACT

ALEXANDRU MORARU, *Bishop Nicolae Colan (1936-1957)—Aspects of His Activity in Cluj*

This text captures some aspects of the activity of Metropolitan Nicolae Colan in Cluj, as Bishop, focusing on his accomplishments in church administration, as well as in the economic, cultural and missionary-social fields. The article refers to the activity of Metropolitan Nicolae Colan in Cluj during four important time periods: 1936-1940 (a reach and peaceful time), 1940-1944 (the Hortyst occupation—the worst time in the history of this diocese), 1944-1947 (a time of intense activity to redress the situation of the diocese in Cluj), and 1947-1957 (harsh times, yet, flourishing, coinciding with the reinstatement of the Communist regime in Romania). Bishop Nicolae Colan is one of the most important figures of the Romanian Christianity, due to his accomplishments; he made communication possible between religions and ethnic groups, for the use of the Church and of our Nation—both subjects of the Bishop's sacrifice and devotion.

KEYWORDS: Bishop, Hortyst occupation, Orthodox Theological Institute, ecumenism

Pe anul 1943 s-a raportat că: «Asistența socială s-a dezvoltat în cadre modeste. Mijloacele de a acorda ajutoare sunt foarte modeste. Societatea Femeilor Ortodoxe Române a lucrat mai mult pe acest teren cu ajutorul Episcopiei, al băncilor din Cluj și al puținilor credincioși mai înstăriți.»

În cursul anului 1944, «Asistența socială a lucrat în cadre modeste. Mai mult, a lucrat pe acest teren Societatea Femeilor Ortodoxe Române, cu ajutorul Episcopiei și a băncilor din Cluj. Episcopia a dat și ajutoare aparte.»

După eliberare (23 august 1944) s-a înregistrat un oarecare progres în domeniul activității filantropice; din Raportul secției bisericesti pe 1945 reies următoarele: «Asistența socială a lucrat în cadre modeste. Mai mult a lucrat pe acest teren Societatea Femeilor Ortodoxe Române cu ajutorul Episcopiei și a băncilor din Cluj. Episcopia a dat și ajutoare aparte. După eliberare am primit pentru ajutoare de la Banca Națională 6.000.000 lei. Am distribuit 5.006.500 lei. Am fost ajutați de Banca Românească cu 2.000.000 lei, de Albina cu 250.000 lei și Societatea Femeilor Ortodoxe 100.000 lei.»

Din Raportul Secției bisericesti pe anul 1946 reiese că: «Avem în eparhie 9440 văduve, 7745 orfani, 5040 săraci avizați la ajutor. Fonduri speciale sunt la parohiile din 4 protopopiate, pentru ajutorarea mai ales a celor concentrați, în sumă totală de lei 871.614. Din colectele ocazionale s-au adunat în bani lei: 8.857.640, precum și bucate și haine, fiind împărțite la 1130 credincioși lipsiți. Preoții au cercetat 11.204 bolnavi.»

Pe lângă aceste înfăptuiri concrete, sunt deosebit de impresionante îndemnurile Episcopului *Nicolae Colan*, în scopul ajutorării fraților noștri moldoveni, care au avut de suferit de pe urma foametei care s-a abătut asupra acelor părți ale țării, în anul 1946.” – Cf. ALEXANDRU MORARU, *Scurt istoric...*, pp. 79-82.

²⁵ Vezi, ALEXANDRU MORARU, *Scurt istoric...*, p. 82-84.